

KÖZGAZDASÁG ÉS PÉNZÜGY

VIII. évfolyam

5. szám

1932. május

A új adórendeletéről.

E cikk ismertetés kíván lenni, nem kritikai állásfoglalás. A kritikáról kezdünk leszokni, mióta a bíráló szóval a szükség nyílt parancsa került szembe. Költségvetési egyensúly megóvása, kellő bevételi tételekről való gondoskodás, infláció lázveszélyének elkerülése, — oly ellenmondást nem tűrő és oly gyors cselekvést rendelő szempontok, hogy nem jutó mód és idő a kellő jövedelemeloszlás, az arányos közteherviselés elméleti meggondolásain nyugvó bírálat érvényesítésére. Míg a rendszerek harcáról, az adóreform mikénti kiépítéséről volt szó, — addig szót nyert a pénzügyi jogi teoria is; mióta csupán az adóprés erősebb és hatályosabb megszorítása a kísérő nélküli célkitűzés, — a teoria a néző és interpretáló szerepre van utalva.

A 2030/1932. M. E. rendelet szabályai két csoportra oszlanak. Az egyik csoport a *kulcsemeléseket* és ezeknek mikénti érvényesülését tárgyalja; a másik csoport egyes *anyagi jogi rendelkezések megváltoztatását* hozza az adó-kivetésnek, illetve az adóalap kimunkálásának hatályosabbá tétele céljából.

I. A kulcsemelések ú. n. *pótlékok* alakjában jelentkeznek, nyilván azért, hogy az emelések átmeneti, válságparrancsolta jellege a terminológiában is kifejezésre jusson. A házadó az alap évi 5 %-ával pótlékoltatik. (R. 1. §.); a társulatiadó az adónak 25 %-ával (R. 5. §.); a jövedelemadó az adónak 30 %-ával (R. 11. §.); a vagyonadó pedig megkettőztetik (R. 12. §.). Ezek a pótlékok nem jelentenek az egész vonalon novumot, sőt a jelenlegi állapottal szemben némely vonatkozásban visszafejlesztést képviselnek: így a házadónál, ahol a múlt év során a válság elmélyülésekor alapított szükségadó egész évre átszámítva az alap 10 %-át tette ki, avagy a jövedelemadónál, ahol a szükségadó 100 %-a volt ezidén a megállapított jövedelemadónak.

Áttérve a pótlékokat tárgyzó részletes szabályokra, a rendelet sorrendjében első helyen a házadónál állunk meg.

1. A házadó pótlék kiszámításánál az alapvető szabály, hogy ez felerészben az 1932. évi házadóalap, másik felerész-

szében pedig az 1933. évi házadóalap bázisul vételével vették ki. *Mentesek* a házadóptlék alól egyfelől az ideiglenes házadómentességet élvező épületek (kivételével az ú. n. átalakítási mentesség esetének), másfelől az önhasználatú apró (2 szobás) házak. A pótléknak az 1932. évi adóalap után számított első felerésze 1932. július 1-én és október 1-én esedékes két egyenlő részletben; másik, az 1933. évi adóalap után számított felerésze ugyancsak két egyenlő részletben 1933. január 1-én és április 1-én (mindvégig másfél havi kamatmentes fizetési halasztással és pontos fizetés esetén havi részletfizetési kedvezménnyel). A pótléknak a közvetlen birtokos (tulajdonos) részéről a bérlőre való *áthárítása* szigorúan, erős szankciók mellett tilos, ami implicité általános béremelési tilalmat jelent. A pótlék a *házadó sorsát* követi, így alapváltozás esetén maga is változik.

2. *A társulati adó* a következő, a kulcsemelés vonatkozásában igen rövid állomásunk. A 25 %-os társulati adóptlék semmilyen tekintetben nem igényelt és nem nyert külön szabályozást, minthogy minden tekintetben az *alapadó sorsához simul!*

3. *A jövedelemadó-pótléknál* egy alapvető és két kísérő szabályt emelünk ki. Az alapvető szabály abban áll, hogy: a jövedelemadó-pótlék, bár az 1932. évi jövedelemadóhoz simul számszerűségben, — valójában az 1932—33. költségvetési évre állapítatik meg, tehát az idei második és a jövő év első felében fizetendő. A kísérő szabályok közül az egyik az *áthárítási tilalom*, mégpedig teljesen általános, de ezenfelül különös megerősítéssel specializálva a bérlés és szolgálati szerződés áthárításra csábító jogviszonyainak területére. Ezeknél a jogviszonyoknál még az előzetes jogérvényes szerződésben lefektetett ellenirányú rendelkezés sem változtat a szigorú áthárítási tilalmon. A másik kísérő szabály a jövedelemadó-pótléknak az *alapadótól való bizonyos fokú függetlenségét* alapítja meg, kimondván, hogy a jövedelemnek az alappal szemben 10 %-on túli csökkenése a pótlék mérséklésére ad igényt akkor is, ha az adóalap meg nem változtatható.

4. *A vagyónadóptlék*, szemben a jövedelemadó pótlékkal, az alapadóhoz simulva, az 1932. évre szól. Csupán abban a rendkívüli esetben, ha a pótlék az adózó 1932. évi egyenes adójának 20 %-át meghaladja, adható negyedrészből 1933. február 15-ig és negyedrészből 1933. május 15-ig halasztás a *fizetési esedékesség* tekintetében.

5. A kulcsemelésről szóló ismertetés befejezéseül még annyit, hogy a rendeletnek általános szabálya szerint a rendkívüli pótlékok után *semmiféle pótlék nem szedhető.*

II. Az adóalap kimunkálásának hatályosabbá tételét célzó jogszabályok casuistikus jellegüknel és egyéb irányító rendszer hiányánál fogva ugyancsak adónemenként elkülönítve tárgyalandók.

1. A házadónál több vonatkozásban hoz a rendelet anyagijogi újítást. Elsősorban is: az ideiglenesen adómentes épületeket, szemben az eddigi szabályozással, az új költségvetési év kezdetétől fogva, bevonja a *betegápolási pótdadó alá* (a virtuális adóalap 16%-a). (R. 2. §.) Másodsorban az ú. n. *épület-főbérlet* esetében bizonyos kivételektől eltekintve a főbérlet helyébe a főbérlet által szedett bérek főösszegét teszi — áthárítás joga mellett — a házadó alapjává. (R. 3. §.)

2. A kereseti adónál ugyan kulcsrevízió nincs, de azért új anyagijogi szabály van idevágólag is a rendeletben.

A 300/1927. P. M. (keresetiadó H. Ö.) 3. §-a az alkalmazottak keresetiadójáról szólván, a szolgálati, vagy munkabérvizony és a belföldi, vagy külföldi munkaadó, mint tényálladási pillérek mellett harmadik kritérium gyanánt az *adóalany Magyarország területén való lakását ismerte*. Az új jogszabály (R. 4. §.) abban áll, hogy a szolgálati, vagy munkabérvizony Magyarország területén belül való teljesítése esetén a harmadik kritériumot, vagyis az adóalany ittlakását elejti.

3. A rendeletnek a *társulati adóról* szóló fejezete hozza a legtöbb és legmélyrehatóbb anyagi jogi változást; talán azért, mert a társulati adónak reformja régóta megbeszélés alatt áll az illetékes fórumok előtt.

a) A 400/1927. P. M. (társulatiadó H. Ö.) 14. §-a 1. bekezdésének első pontja kifejezetten elrendeli, hogy az adóalap kimunkálásánál nem szabad a nyereséghez hozzászámítani azokat az összegeket, amelyeket a *vállalat nyugdíjalapba helyezett*, vagy alkalmazottainak külön kezelt nyugdíj- vagy segélyalapjába akár köteles, akár önkéntes hozzájárulás fejében adott, vagy munkásjóléti intézményeknek juttatott, vagy tartalékolt. A R. 6. §-a e rendelkezés hatályosulását erősen korlátozza, megadván egyfelől az adókövetési hatóságoknak a kötelezettségekkel és egyéb irányokban való *discretionarius arányosítás jogát*, másfelől maximálván a dotálás lehetőségét a *mérlegszerű nyereség 1 %-ában*.

b) A T. H. Ö. 16. §-a felhatalmazást ad az adókövetési hatóságoknak, hogy a nyereség kimunkálásánál az eredményszámla oly tételeit, melyeknél a belső rendszabályokkal való nyereségcsökkentés lehetősége fennáll, *arányosító vizsgálat* tárgyává tegyék és e vizsgálat eredményeként csak oly levonási tételt fogadjanak el, mely megfelel a vál-

lalat természetének és terjedelmének. Ily arányosító vizsgálat lehető tárgyaiként a H. Ö. az igazgatósági és személyzeti járandóságokat és a reprezentációs költségeket jelöli meg.

A R. 7. §-a e vizsgálati tárgycsoportok sorát toldja meg a *szabadalmak, védjegyek, gyártási titkok és más rokontermészetű jogosítványok használatáért külföldi személyek részére teljesített fizetmények kérdésével.*

Az összehasonlítás alapja ez új tárgycsoportnál a vállalat terjedelme mellett nem annak „természete”, hanem az átengedett jogosítványok jelentősége.

c) A R. 8. §-a két új szabályt hoz a társulatiadó tételeinek *minimálását* illetően.

Az *első szabály* a társulatiadó alanyainak nagyobb körére vonatkozik és felöleli a részvénytársaságokat, szövetkezeteket, részvényekre alakult betéti társaságokat, korlátolt felelősségű társaságokat, bányatársulatokat (T. H. Ö. 1. §. 1. bek. 1. pont), valamint közuti és helyi érdekű vasutakat, takarékpénztárakat, illetőleg az alapszabályaik szerint pénzbetétek átvételére jogosított inézeteket akkor is, ha nem tartoznak az előzőekben felsorolt társaságok közé. (T. H. Ö. 1. §. 1. bek. 3. pont). Ezekre a társulatokra vonatkozólag a társulati adónak mértékét a T. H. Ö. 19. §-ának 1. és 2. bekezdése határozza meg túlnyomórésztben progresszive (a saját tőke és a nyereség arányára alapított rentabilitási fokozatok 16 %-tól 30 %-ig) és csak a szövetkezetek bizonyos altruista jellegű csoportjánál (valamint újabban a Kft-nél) egységes tételben (10 %). A R. 8. §-a ez általános rendelkezésekhez csatlakozólag különbségtétel nélkül megszabja a *társulatiadónak legalsó mértékét*, mely alá az adó semmiesetre sem sülyedhet még akkor sem, ha történetesen veszteség igazoltatnék. E legalsó mérték a saját tőke két ezrelékében állapíttatik még, amikor is a saját tőke a T. H. Ö. 20 %-ának rendelkezései értelmében számitandó ki (befizetett alaptőke + tőketartalék + a mérlegben megállapított valódi tartalékalapok, amelyek a vállalat kizárólagos tulajdonában vannak és vagy a már megadóztatott üzleti jövedelemből, vagy felpénzből származnak — mégis a T. H. Ö. 14. §-ában említett tartalékok kivételével, ahová tartoznak: nyugdíj-tartalék, biztosítási díj — vagy kártartalék, értékcsökkenési tartalék, háramlási tartalék, kétes követelések tartaléka, melyek nem képezik a saját tőke részét).

A *második minimáló szabály* a *hárszvénytársaságokat* sújtja. Eszerint a hárszvénytársaságok társulati adója nem lehet kisebb, mint lenne az a *vagyon- és jövedelemadóösszeg*, melyet egy természetes személy fizetne,

ha a házrészvénytársaság háza az ő osztatlan tulajdonát képezné. Megjegyzendő, hogy a házrészvénytársaságoknál ez a minimáló szabály az előzőekben ismertetett 2‰-es minimummal *együttesen érvényesül*, vagyis az adott esetben a két szabály közül az kerül alkalmazásra, amelynek figyelembevételével a nagyobb adótétel szedhető be.

Említésreméltó még az, hogy a jövedelem-, illetve vagyonaadóalap kiszámításánál a házrészvénytársaság részvényesei, illetve azok hozzátartozói által a vállalatba fektetett, illetőleg ilyenek visszafizetésére fordított tőkék levonási tételként szerepeltethetők, ha a legutolsó adóvallomásban bevallás tárgyát képezték.

A házrészvénytársaságokra vonatkozó ezen új szabály még sok megbeszélés tárgyát kell, hogy képezze, egyrészt rendszerbeli kétlakóságánál, másrészt súlyosságánál és végül sok kapcsolatos kérdés rendezetlenségénél fogva.

d) A T. H. Ö. 26. §-a a *vallomástétel elmulasztásának* következményeiről szólván kimondja, hogy amennyiben az adózó bevallását a vonatkozó felhívás kézhezvételétől számított 15 nap alatt nem nyújtotta be, az adóhivatal az adózót e köteletségének teljesítésére 100 pengőig terjedhető pénzbírság (T. H. Ö. 37. §.) ismételt alkalmazásával szorítja és sikertelenség esetén a kivetéshez szükséges adatokat könyvvizsgálat útján szerzi be.

A R. 9. §-a e szabályt két irányban szigorítja meg. Elsősorban azzal, hogy a vallomás beadására — felhívásra való tekintet nélkül — *végző terminust* szab, mégpedig *augusztus hó 15-ével*; másodsorban azzal, hogy az e határnapig való *vallomástétel elmulasztását* nemcsak pénzbírsággal sújtja, hanem ez esetre a többi szabály fenntartásával *egy minimál-adótételnek a kiszabását* rendeli el. A minimál-adótétel megállapításánál a R. 9. §-a a T. H. Ö. 19. §-ának 2. bekezdésére hivatkozik. Ezen hivatkozás azonban minden bizonnyal téves, mert a T. H. Ö. 19. §-ának 2. bekezdése a tantiémadóról szól. Valószínű, hogy a hivatkozás tárgya a 19. §. első bekezdésének második pontja kívánt lenni, amely egy 10%-os egységes kulcsról szól.

e) A T. H. Ö. 43. §-a a *mérlegvalódiság helyreállításáról és az ezzel kapcsolatos rendelkezésekről* szóló 700—1925. P. M. sz. rendelet 1. §-ában meghatározott megnyitó leltárral és megnyitó mérleggel foglalkozik. Kimondja e szakasz második bekezdésében, hogy a megnyitó leltárban és megnyitó mérlegben kitüntetett értékeket a további adóztatás során beszerzési, illetőleg előállítási áraknak kell tekinteni. De ehhez kapcsolódólag kimondja azt is, hogy ez az általános szabály nem idézheti elő azt, hogy a megnyitó leltárban és megnyitó mérlegben kitüntetett értéknél ma-

gasabb áron értékesített vagyontárgyakkal mutatkozó nyereség adó alá vonassék akkor is, ha a tényleges beszerzési, illetőleg előállítási árra való tekintettel *e nyereség csak látszólagos*.

A látszólagos nyereségre vonatkozó ezt az *általános szabályt egészíti ki a R. 10. §-a*, kimondván, hogy a látszólagos nyereség érvényesítésére a vállalat csak akkor tartthat igényt, ha az ingóságokat legkésőbb az 1932. év folyamán megkezdett üzleti év utolsó napjáig, az ingatlanokat pedig az 1934. év folyamán megkezdett üzleti év utolsó napjáig érvényesítette.

Ezzel a rendelkezéssel az új adórendelet a látszólagos nyereség érvényesítésének periodusát, mely az aranymérleg óta folyik, egy végső terminussal lezárja.

4. A jövedelemadó és vagyonadó fejezeténél az új adórendelet nem terjeszkedik túl az adókulcs emeléséhez kapcsolódó intézkedéseken és nem hoz ezen a területen kívüleső anyagi jogi újításokat. Ezzel szemben a R. 13. §-a egy új adónemet vezet be, még pedig az úgynevezett „külön jövedelemadót.” Ez a külön jövedelemadó az *ingatlanok eladásából származó nyereséget* terheli. Megállapítására akkor kerül sor, ha az ingatlan visszterhes szerződéssel szerzetett és a szerzéstől számított 5 év alatt eladatott. Az adó alapja: a vételártöbblet, amennyiben az 2000 pengót meghalad. A vételártöbbletből levonásba kerül az ingatlanra fordított beruházások és kiadások igazolt összege. Az adó kulcsa: 60.000 pengőig 10 %, 60.000 pengőn túl pedig a rendes jövedelemadó kulcsnak megfelelő tétel. Mentések az adó alól az altruista intézetek, a Pénzügyintézeti Központ, az O. K. H. és ezeknek tagjai. A külön jövedelemadó teljesen önálló adó; megállapításánál az adózó egyéb jövedelmeit figyelembe venni nem lehet.

Viszont az ingatlannyereséget nem lehet figyelembe venni a rendes jövedelemadó kivetésénél. Ezzel kapcsolatosan hatályon kívül helyeztetik az 500/1927. P. M. számú rendelet (jövedelem- és vagyonadóra vonatkozó H. Ö.) 9. §-ának 3. bekezdésében tartalmazott ama rendelkezés, mely a jövedelemadó alaphoz számítani rendeli a szerzéstől számított 2 éven belül történt ingatlanelidegenítés kapcsán elért nyereséget.

A külön jövedelemadóra vonatkozó vallomást az eladónak kell megtennie, mégpedig az adásvételi szerződés megkötését követő 30 napon belül. Az adót első fokon az adóhivatal veti ki. Az adó megállapítása ellen kétfokú jogorvoslatnak van helye (első fokon a pénzügyigazgatósághoz, második fokon a közigazgatási bírósághoz). Az adó a fizetési meghagyás kézbesítésétől számított 15 napon belül

fizetendő, ellen esetben az eladott ingatlanon telekkönyvileg bekebeleztetik. A külön jövedelemadó az eladott ingatlant törvényes zálogjoggal terheli. Ezenkívül törvényes elsőbbség illeti ugyanúgy, mint az 1920. évi XXXIV. t.-c. 23. §-a értelmében az ingatlan átruházása után járó öröklési, ajándékozási és ingatlan vagyonátruházási illetékeket: vagyis két évig telekkönyvi bejegyzés nélkül is feltétlen elsőbbség, ezen két évi tartam alatt való bekebelezés esetén pedig további 5 évig ugyancsak feltétlen elsőbbség.

A külön jövedelemadó megállapítandó minden olyan ingatlan eladás után, amely 1932. április 30-át követően történik.

III. A 2030/1932. M. E. rendelet I. és II. alatt ismertetett rendelkezései 1932. évi április hó 10-én léptek hatályba a R. 17. §-a értelmében. Amennyiben valamely konkrét esetben az 1932. évi kivetés már megtörtént volna, úgy e kivetés felülvizsgálható abból a szempontból, hogy figyelembe jöhet-e az adott esetben az új adórendeletnek valamely rendelkezése és ha a vizsgálatnak pozitív az eredménye, akkor a kivetés az új adórendelet intézkedéseinek megfelelőleg helyesbítendő. (R. 14. §.). E rendelkezés a jövedelem- és vagyonadónál, valamint a társulati adónál nem igen fog alkalmazásba kerülni, minthogy az idevágó kivetések még befejezve nincsenek, ezzel szemben alkalmazásba kerülhet a házadó terén, ahol már túlnyomórészt befejeztettek a kivetések

A R. 17. §-a az új adórendelet rendelkezései tekintetében egy a pénzügyminiszter által kibocsátandó végrehajtási utasítást helyez kilátásba. E végrehajtási utasítás megjelenése sűrű és annak különösen a társulati adóra vonatkozó rendelkezések tekintetében kell részletes szabályozást hoznia avégből, hogy a folyamatban levő kivetések során az ellentétek és jogviták a tehetőséghez képest elkerültesenek.¹⁾

A V. U. megjelenése után az új adóügyi rendelkezésekre még visszatérünk.

Dr. Gl. A.

A 2030/1932. M. E. rendelet illetékügyi rendelkezései. A 2030/1932. M. E. rendelet az adóügyi rendelkezéseket követőleg a 15—16. szakaszaiban illetékügyi rendelkezéseket hoz. E rendelkezések lényege abban áll, hogy az öröklési, ajándékozási és ingatlan vagyonátruházási illeték, az illeték egyenérték, továbbá a ‰-os okirati és ‰-os törvénykezési illetékek után 20 ‰ rendkívüli pótlékot kell leróni.

¹⁾ A végrehajtási utasítások lapzártá után közzététettek.